

LUMA- kerho-ohjaajakoulutus

Ympäristökerho

27.3.2017

Elina Kovakoski

Ympäristökerho on tarkoitettu alakouluikäisille, jossa he pääsevät tutustumaan luontoon ja ympäristöön leikkien, luovuuden ja tutkimisen avulla niin sisällä kuin ulkonakin. Kerhon pitämisen ajan kohdaksi sopisi parhaiten kevät, kesä ja syksy, jolloin luonnossa olisi eniten tutkittavaa. Kerhojen kesto on 60 min per kerta, ja kerhokertoja pidetään yhteensä viisi. Melkein joka kerralla tehdään jotain ulkona. **Tarkoituksena olisi saada lapset kiinnostumaan luonnosta ja arvostamaan ympäristöä enemmän.** Pitemmällä aikajaksolla tarkoituksena olisi saada arvomaailmaa siihen suuntaan, jotta he voisivat toimia tulevaisuudessa yksilöinä omien tekojensa kautta ympäristön hyväksi.

KERHOKERRAT:

1. Tervetuloa ympäristökerhoon
  - Tutustuminen
  - säännöt
  - miniympäristötaidetta
2. Kasvit
  - kasviruudut
  - ”kasvio”
  - biokaasupullo
3. Kierrätys
  - (biokaasupullot)
  - jätteiden lajittelu
  - jätejuoksu
  - maitotölkkien litistys
4. Luontodokumentti
  - dokumentti
  - piirtämistä dokumentin aiheesta
5. Luonnon helmaan retkelle
  - jokamiehenoikeudet
  - kuka syö kenet
  - eväät
  - ympäristötaidetta

1. Kerhokerta

Tervetuloa ympäristökerhoon

Alussa tehdään 2 ryhmäytymistehtävää, jossa opitaan toistemme nimet ja hieman tuntemaan myös toisiamme.

Tarvikkeet:

- pallo
- paperia ja kyniä

1. Nimileikki

Asetutaan istumaan piiriin. Jokainen lapsi sanoo oman nimensä ja samalla alkukirjaimella alkavan eläimen. Käydään läpi koko kierros. Yritetään painaa mieleen mahdollisimman hyvin kaikkien nimet.

Kun koko kierros on käyty läpi, niin otetaan pallo mukaan leikkiin. Päätetään satunnaisesti aloittaja, joka heittää pallon jollekin, jonka nimen muistaa. heitellään palloa muutaman kerran ympyrässä, minkä jälkeen valitaan keskelle joku ”kiinniottaja”. Tälle kiinniottaja yrittää päästä rinkiin istumaan, mutta paikan saa vain jos ehtii koskettamaan sitä henkilöä, jonka nimi on sanottu. Jotta ei joutuisi keskelle kiinniottajaksi, tulee kyseisen henkilön, jonka nimi on sanottu ääneen, sanoa jonkun toisen lapsen nimi. Näin kierros jatkuu, kunnes kiinniottaja vaihtuu. Tätä voidaan pelata muutama kierros.

Jos kaikki tuntevat toisensa tähän voidaan ottaa vaihtoehtoinen tutustumisleikki esim. mummoeläintä. Mummoeläimessä keräännytään piiriin, ja sanotaan vieressä olevalle henkilölle jokin eläin, niin ettei hampaan tai ikenet näy. Jos toisen saa nauramaan hän putoaa pelistä pois. Jos tämä ei naura hän saa jatkaa kierrosta ja voi vaihtaa eläintä, jos haluaa. Kaikki muut saavat nauraa, paitsi se henkilö jolle eläin on tarkoitettu sanottavaksi.

2. Ihmismonumentti

Ryhmä voidaan jakaa 2-3 pienempään ryhmään, joissa tulisi muodostaa mahdollisimman nopeasti ihmismonumentti. Jos sanotaan vaikka 5 jalkaa, kaksi kättä ja yksi pää, niin ryhmän tulisi nopeasti muodostaa sellainen muodostelma, missä 5 jalkaa, 2 kättä ja yksi pää osuvat lattiaan.

Voidaan toistaa muutaman kerran.

Ryhmäytymisleikkien jälkeen käydään läpi säännöt. Kysytään aluksi lapsilta, mitä sääntöjä kerhossa kuuluisi olla ja pohditaan näitä yhdessä. Jos sääntöjen luonti tuntuu vaikealta, voi ohjaaja antaa muutaman esimerkin. Säännöissä pitäisi ainakin tulla ilmi, ettei kiusaamista hyväksytä ja että toiset pitää ottaa huomioon.

Sääntöjen jälkeen käydään läpi, mitä kerhossa tehdään. Käydään jokainen kerhokerta erikseen läpi. Näiden jälkeen voidaan lähteä käymään ulkona, ja tutustumassa lähiympäristön luontoon.

ULKONA

Jokainen lapsi saa tehdä oman näköisen pienen minitaide teoksen johonkin, jonne sen voi jättää. Tarvikkeet löytyvät vain luonnosta, ja on tärkeää muistuttaa että puista ei saa mennä oksia katkomaan.

Taideteoksista tulisi ainakin löytyä:

- kaunis kivi
- omituinen oksa
- leveä lehti
- jotain pehmeää tai sileää
- jotain pientä

Näiden lisäksi voi kerätä taideteokseensa muitakin elementtejä. Taideteokset jätetään luontoon, joten kannattaa ottaa kuva tehdystään minitaideteoksesta. Lisätehtävänä on kerätä roskia samasta lähiympäristä ja viedä ne roskikseen. Jos roska näyttää epäilyttävältä, tulee siitä ensin kertoa opettajalle ennen kuin siihen kosketaan. Tällä tavoin jätämme lähiympäristöön kaunista taidetta ja poistamme sieltä epämiellyttäviä piirteitä, jolloin luonto voi ja näyttää paremmalta.

Lähteet:

http://www.mll.fi/nuortennetti/tukarit/leikkiasema/tutustumis-vuorovaikutus-ja_ni/

2. Kerhokerta

Aiheena: Kasvit

Toisella kerhokerralla toteutetaan yhteensä kolme tehtävää, ja puolet ajasta toteutetaan ulkona. Ulkona lapset saavat luontokokemuksia, jotka tekevät luonnon entistä tutummaksi ja sitä kautta tärkeämmäksi lapselle.

Sisällä kerrotaan mitä tällä kerralla on luvassa, ja jaetaan lapset kolmen hengen ryhmiin. Ryhmäytyminen voi tapahtua joko lasten omasta toimesta, tai sitten arvontamenetelmällä. Kumpi tuntuu luonnollisemmalta. Ryhmiin annetaan välineet, joita ulkona tarvitaan.

ULKONA:

- KASVIRUUDUT

Tarvikkeet:

- narua, 1 kerä/ryhmä
- mittanauhaa, 1 kpl/ryhmä
- mittauskeppejä, 4 kpl/ryhmä
- kasvintunnistusopas 1/ryhmä

Kasviruudut voidaan tehdä lapsien haluamalle alueelle, mieluiten sinne missä olisi mukavasti kasvillisuutta. Tämä tehtävä voidaan suorittaa koulun pihalla tai lähimetsikössä.

Kasviruutu kasataan kepeistä ja naruista. Kepeistä muodostetaan neliö, jonka jokaisen sivun pituudeksi tulee 1 m.. Mittauksessa apuna voidaan käyttää mittanauhaa. Näin saadaan yhden neliömetrin kokoinen alue, jonka sisäpuolelta yritetään tunnistaa mahdollisimman monta kasvilajia. Kasviruudun sisästä voidaan löytää suuriakin kasviyksilöitä esim. puita. Kun kasvit on tunnistettu kasviruudusta, ne kirjoitetaan ylös muistioon, ja sen jälkeen ruutu puretaan. Mitään luontoon tuotua ei saa jättää sinne, vaan ne pitää kerätä mukaan.

ULKONA/SISÄLLÄ

- ERÄÄNLAINEN ”KASVIO”

Tarvikkeet:

- luonnosta kerättyjä kasveja ja niiden osia, joko maasta tai puista. HUOM. Ei saa ottaa rauhoitettuja lajeja
- grafiittikyniä
- paperia
- alustoja

Ennen sisälle menoa kerätään joko maasta, puista/pensaista (ei rauhoitetuista) kasvien lehtiä tai muita osia. Jokainen voi kerätä yhteensä noin 5 luontokappaletta. Lehtiä tms. voi kerätä tutkitusta kasviruudusta tai lähiympäristöstä, jos kiinnostaa löytää joku itselle tuntematon kasvi. Nämä kasvit tuodaan yhdessä sisälle, ja niistä valikoidaan yksi tai enemmän, joista aletaan tekemään ”kasviota”. Kasvio tehtäisiin oikeista kasveista, mutta tässä työssä kasvi piirretään paperille siten, että kasvia käytetään kohokuviona paperin alla. Kun kasvin osa (lehti, oksa..) on laitettuna kovan alusta ja paperin väliin, niin paperia grafiittikynällä värittämällä saadaan kasvin muodot esiin. Samalle sivulle, missä piirros on, kirjoitetaan myös kasvin nimi ja paikka, mistä se on otettu.

SISÄLLÄ:

- BIOKAASUPULLO

Tarvikkeet:

- kerätyt kasvit ja niiden osat

- ulkoa kerättyä kuivunutta ruohoa ja pieniä oksia
- lämmin paikka esim. auringonpaistetta tai lämpöpatteri
- korkilliset 1,5 l muovipullot 5 kpl

Ulkoa kerätyt kasvit ja niiden osat laitetaan muovipulloon siten, että ne täyttävät pullosta korkeintaan puolet. Ryhmät tekevät yhdessä yhden pullon, ja jos kasveista kerättyä materiaalia ei ole tarpeeksi, lisätään joukkoon ohjaajan keräämää orgaanista ainesta. Korkki kierretään tiukasti kiinni, ja se jätetään lämpimään paikkaan odottamaan ensi kertaa. Viikon päästä pulloa tarkastellaan, ja huomataan höyryä pullon sisäseinämissä. Sisältö on myös painunut hieman. Pullot käydään avaamassa ulkona, ja toivotaan että pullosta tulee pahaa hajua. Tällöin koe on onnistunut, ja on saatu aikaiseksi biokaasua.

Tehtävä on siitä mukava, että mitä luonnosta oli kerätty ja haettu, niin ne voidaan käyttää tähän ja siivoamista tulee vähemmän. Huomataan myös miten aine kiertää luonnossa, ja kuinka sitä voidaan hyötyä käyttää.

Lähde:

Marie-Charlotte Miron & Melanie Perez: Älyväläys – oivaltavia tiedekokeita kotikonstein, 2010 (WSOY)

3. Kerhokerta

Aiheena: Kierrätys

Tällä kertaa käsitellään aihetta kierrätys.

- BIOKAASUPULLOT

Käydään avaamassa pullot ulkosalla, ja tarkkaillaan tuleeko niistä hajuja. Pullot avaa ohjaaja, ja kaasujen hajuja tulee tarkastella varoen. Jos pulloista tulee jotakin kaasuja, niin biokaasua on muodostunut ja tehtävä on onnistunut. Pullot suljetaan ja annetaan ohjaajalle hävitettäväksi. Biokaasusta voidaan todeta yhdessä että orgaanisessa aineessa olevat yhdisteet ovat osaksi muuttuneet pahan hajuisiksi kaasuiksi.

- JÄTTEIDEN LAJITTELU

tarvikkeet:

- kierrätysastioita: biojäte (ruskea), pahvi/kartonki (sininen), paperi (vihreä), sekajäte (harmaa), ongelmajäte (punainen), lasi (valkoinen), metalli (musta)
- kuvia jätteistä

Alussa olisi hyvä tiedustella, kuinka moni lajittelee jätteensä. Puhutaan ja keskustellaan siitä, mitä hyötyä lajittelemisesta ja kierrätyksestä on. Tietääkö kaikki, mitä kierrätyksessä tapahtuu. Kaikkia tehtävässä lueteltuja astioita ei ole pakko käyttää, täytyy ottaa huomioon lasten aikaisemmat tiedot kierrättämisestä. Astiat laitetaan esille, minkä jälkeen lapset saavat yhdessä lajitella roskat astioihin. Lopuksi käydään yhdessä läpi, mitä mistäkin roskiksesta löytyy ja miksi.

- JÄTEJUOKSU

Tätä leikkiä leikitään mieluiten ulkona. Ulkona maahan piirretään kolme samansuuntaista viivaa, jotka voidaan nimetä biojätteeksi, paperiksi, sekajätteeksi. Ohjaaja huutaa jonkin lajiteltavan asian esim. banaanin kuoret, jolloin lasten tulisi juosta biojäteviivalle. Tämän ei tarvitse olla kilpailu, mutta siirtyminen viivalta viivalle pitäisi tehdä mahdollisimman nopeasti. Lajiteltavia asioita voi olla n. 10.

- MAITOTÖLKKIEN LITISTYS

tarvikkeet:

- n. 25 maitotölkkiä

Tämän tehtävän voi suorittaa sisällä tai ulkona. Ryhmä jaetaan 3 hengen joukkueisiin, joissa jokaiselle ryhmälle annetaan 5 maitotölkkiä. Ideana on litistää tölkit niin, että yhteen maitopurkkiin mahtuu loput neljä maitopurkkia litistettynä. Nopein joukkue, joka on saanut maitopurkit yhden sisään, on voittaja. Nyt kaikki osaavat litistää maitopurkin, ja tätä kannattaa kokeilla myös kotona. Pitää muistaa että litistää vain tyhjiä ja huuhdeltuja maitopurkkeja...

Lähteet:

<https://kierratyskasvatus.wordpress.com/opetustuokio-3/>

http://www.kierratyskeskus.fi/files/24/lennu_opas.pdf

4. Kerhokerta

Luontodokumentti

tarvikkeet:

- dokumentti (nettiyhteys)
- popparia ja mehua
- kysymyspaperit
- väriliituja, puukyniä tai graffitikyniä
- paperia (A 4 tai A 3)

Dokumentin kesto on 15 -30 minuuttia, jonka jälkeen jää aikaa piirtää asioita, jotka jäivät dokumentista mieleen, tai joku kohta tms.

Dokumentti :

Avara luonto – Villi Pohjola (1/6) Suomi

Dokumentin aikana lapset vastaavat kysymyksiin, jotka ne saavat paperilla esitettyinä. Kysymykset pitävät lapsien mielenkiinnon dokumentissa.

Kysymyksiä: Mitä eläimiä dokumentissa näkyy? Kuinka monta pentua karhuemolle oli? jne.

Dokumentin jälkeen lapset saavat piirtää mitä dokumentista jäi mieleen tai millaisia ajatuksia tai tunteita heille heräsivät dokumenttia katsellessa. Jos joku dokumentin kohta jäi hyvin mieleen siitä voi piirtää tai sitten aiheen ympäriltä voi keksiä jotain sopivaa piirrettävää.

Ne joille jää aikaa tehtävien jälkeen voivat hetkeksi paneutua jokamiehenoikeuksiin, jotka on tulostettu paperille. Näitä tullaan tarvitsemaan seuraavalla kerralla metsäretkellä!

5. Kerhokerta

Metsäretki luonnon helmaan

Tällä kerralla olisi hyvä olla ohjaajan lisäksi toinen ohjaaja mukana, sillä liikkuminen metsässä voi olla haastavaa yhdellä ohjaajalla monen lapsen kanssa. Sopivan retkeilypaikan voi löytää osoitteesta <http://www.lahdenseurunluonto.fi/luontokohteet/lahti/retkikohteet>. Retkipaikan voi valita koulun läheltä tai jopa koululaisille ihan tuntemattoman metsän/luontokohteen. Kohteeseen voidaan matkata yhdessä julkisilla tai kävellen. Tähän kertaan kuluu huomattavasti enemmän aikaa kuin tavalliselle kerhokerralle. Aikaa voitaisiin varata 2 – 2,5 h. Matkojen tekoon menee yhteensä 30 – 45 min.

Kun päästään metsään sopivalle paikalle, kokoonnutaan piiriin ja kerrataan yhteiset säännöt jotka pätevät myös metsässäkin. Lisäksi pitää muistaa kunnioittaa metsää ja miettiä ennen kuin tekee jotain, josta voisi olla haittaa metsälle.

- herättelevänä kysymyksenä lapsilta kysytään milloin viimeksi ovat olleet metsässä ja mitä he ovat siellä tehneet
- gallupina: kuinka usein he käyvät metsässä

tarvikkeina:

- ohjaajalla pilli, jotta tietävät mihin kerääntyä kokoon jos kaikki eivät ole paikalla
- JOKAMIEHENOIKEUDET (15 min.)
tarvikkeet:
- lista väitteistä

”Jokamiehenoikeudet ovat pohjoismaalainen erikoisuus. Niiden nojalla kuka tahansa voi liikkua metsässä huolimatta siitä kuka maan omistaa. Jokamiehenoikeudet eivät maksa mitään ja koskevat kaikkia Suomessa oleskeleviä. Jokamiehenoikeudella toimiminen ei kuitenkaan saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa luonnolle!”

Tässä leikissä, jossa lapset oppivat samalla jokamiehenoikeuksia, tehdään kaksi isoa ympyrää muutamien metrien etäisyydelle toisistaan. Näiden ympyröiden puoliväliin tehdään viiva, jolle lapset asettuvat aluksi. Ohjaaja lukee väittämiä ja lasten tulisi juosta joko ympyrään ”tosi” tai ”ei tosi”. Väittämiä voi olla kymmenen kappaletta.

Tässä leikissä saadaan lapset liikkeelle ja tietoisiksi jokamiehenoikeuksista.

- KUKA SYÖ KENET – leikki (20 min)

tarvikkeet:

- käpy-, orava ja näätäkyllit

Leikin perustuu ravintoketjuun, ja siihen liittyvien eliöiden suhteesta toisiinsa. Leikissä ravintoketju muodostuu eliöistä: käpy-orava-näätä. Leikissä on kolme vaihetta:

1. oravat- kävyt

Lapsille annetaan orava tai käpykylltti, niin että käpyjä on kuitenkin enemmän kuin oravia. Kävyille annetaan piiloutumisaikaa, jonka jälkeen oravat etsivät kävyt. kävyn löydettyään orava tuo sen piilopaikkaansa/pesäpaikkaansa. Leikki loppuu kun kaikki kävyt on löydetty.

2. oravat- näädät

Oravia pitää olla enemmän kuin näätiä. Oravakyllttiset lähtevät piiloon, ja pian näädät lähtevät etsimään oravia. Oravat voivat juosta pakoon näätiä. Saatuaan oravan kiinni näätä vie sen omaan pesä paikkaansa esim. sinne mistä lähdettiin etsimään oravia. Leikki loppuu kun oravat on löydetty.

3. kävyt-oravat-näädät

Jaetaan kyltit esim. 3 käpyä, 2 oravaa, 1 näätä. Ensi piiloutuvat kävyt ja pysyvät paikalla. Sitten oravat lähtevät etsimään käpyjä. Vähän ajan kuluttua myös näädät päästetään etsimään oravia, HUOM. näädät eivät syö käpyjä. Kun orava saa kiinni kävyn tai näätä kiinni oravan, tulee lapsen luovuttaa oma kyltti ohjaajalle. Leikki loppuu kun lapsia alkaa kyllästyttää tai kävyt/oravat loppuvat.

- EVÄSTAUKO (20 - 30 min)

Jos on nuotion teko mahdollisuus, niin tehdään nuotio. Lapset saavat syödä eväitään n. 20 minuuttia.

- YMPÄRSITÖSTÄ TAIDETTA (30 min)

Lapset jaetaan kolmen hengenryhmiin, joissa he joko itse päättävät oman taide teoksensa aiheen tai sitten ohjaaja voi antaa esimerkkejä (Metsänhenki, piilopaikkani, jäniksen ja ketun kohtaaminen yms.). Taideteokseen käytetään vain luonnon omia antimia, mutta pitää muistaa mitä jokamiehenoikeuksissa sanotaan eli mitä saa tehdä ja mitä ei saa tehdä. Elävistä puista ei saa katkoa oksia, sammalta ei saa repiä eikä luonnonvaraisia eläimiä saa häiritä millään tavalla. Ympäristötäiteestä otetaan kuvat muistoksi.

Jos jossain kohdassa tulee liian levotonta, niin kuunnellaan hetki luonnon ääniä ihan hiljaa omalla paikallaan silmät kiinni. Kuuntelemisen jälkeen voidaan jakaa toisten kanssa kokemuksia siitä miltä luonto kuulosti ja mitä ajatuksia heräsi mieleen.

Kotiinlähtö tapahtuu julkisilla/kävellen koululle.

Lähteet:

<http://www.luontoliitto.fi/kouluille/luontopolku-lapsille/luontopolku-ohjaajanopas>

http://www.eraluvat.fi/media/dokumentit/erapassitehtava/1-3_tehtavat/jokamiehenoikeudet_leikki_1_3lk.pdf